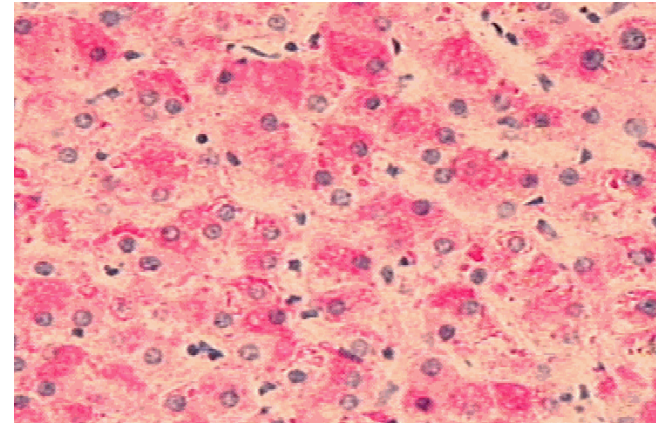

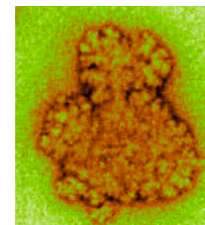
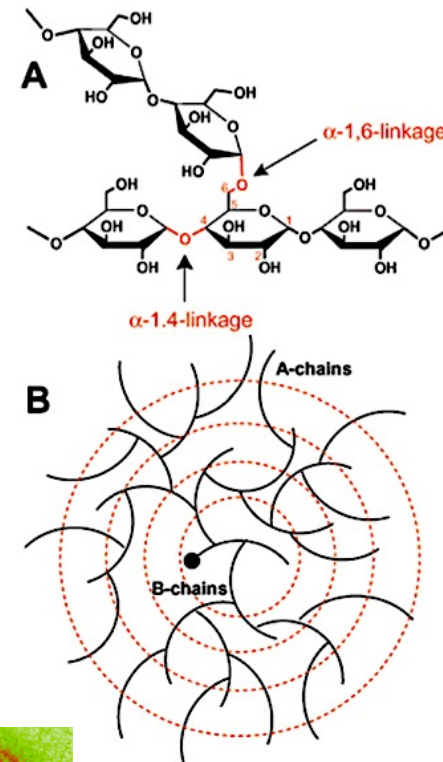
GLIKOGENSKI DELCI

- histološke raziskave:
  - subcelularni delci
  - glikogen skupaj z encimi
- izolirani glikogen polidisperzen, skupaj z encimi:
  - sposobni konverzije glikogena do laktata
  - 1,3 $\mu\text{mol}/\text{min}/100 \text{ mg}$ proteina
- v mišici:
  - 40 $\mu\text{mol}/\text{min}/100 \text{ mg}$ proteina
- razvejan polimer
  - zaloga energije
- metabolizem glikogena hormonsko uravnavan
  - insulin
  - glukagon
  - adrenalin
- centralni encim glikogen sintaza/glikogen fosforilaza
  - kovalentno regulirana
  - alosterično regulirana
- Napredek v razumevanju v zadnjih 10 letih:
  - 3D struktura glikogenina in glikogen sintaze
  - raziskave na genetsko spremenjenih miših
  - lizosomska razgradnja glikogena
  - fosforilacija glikogena in bolezni

GLIKOGEN - struktura

- homopolimer
- 120.000 glukoznih enot
- α (1 $\rightarrow$ 4) in α (1 $\rightarrow$ 6) povezave
- mesta razvejanosti niso določena (povprečje 13 ostankov)
  - B verige (2 razvejanji)
  - A-verige nerazvejani
- nahajajo v celicah, ki glikogen potrebujejo
  - α -delci, večji, v jetrih
  - β -delci v mišici, v obliki rozete
  - ledvice, jetra, možgani
- mehanizem agregacije ni poznan
- polimer glukoze s modifikacijami
  - vezan glukozamin
  - fosforilacija

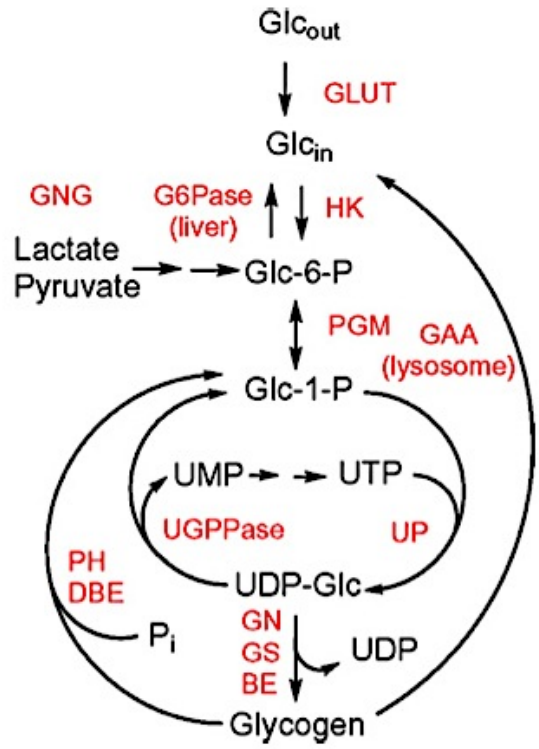
GLIKOGENSKI DELCI

- metabolni encimi (vijola):
  - glikogenin(GN),
  - glikogen sintaza (GS)
  - fosforilaza (PH)
  - encimi razvejanja (DBE)
- protein kinaze (rdeče)
  - fosforilaza kinaza (PH kinaze)
  - AMPK (AMP-activated protein kinase)
- fosfataze (zeleno)
  - katalitična podenota tipa-1 (PP1c)
  - laforin (LF)
- PP1 glikogen-tarčne podenote (modro)
  - RGL, GL and PTG
- fosforilaza kinaza, Stbd1 in RGL se vežejo na membrane
- številne dodatne protein-protein interakcije

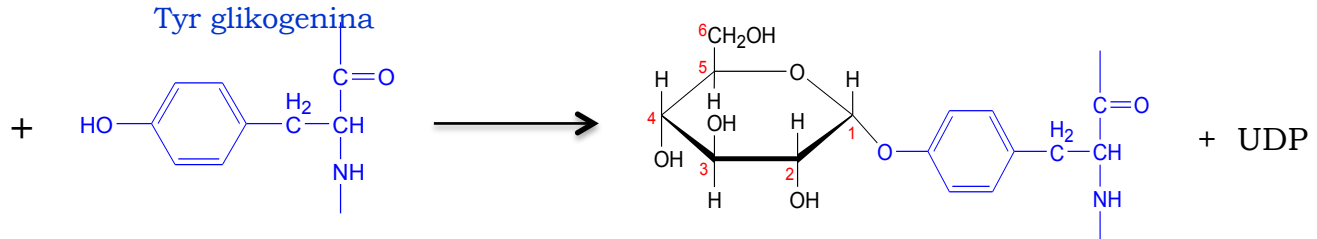
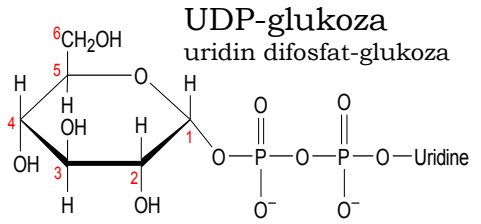

GLIKOGEN – sinteza glikogena

- transport glukoze v celico
- GLUT transporter/insulin
- sinteza glikogena:
  - mišice, jetra
  - možgani, ledvice, srce
- UDP-glukoza – neposredni glukozni donor glukoze
- HK, G6Paza, PGM encimi omogočijo nastanek UDP-glukoze
- UGP-aza encim, ki regulira nivo UDP-glukoze

Glc(out) extracellular glucose
 Glc(in) intracellular glucose
 HK, hexokinase
 G6Pase, glucose- 6-phosphatase
 PGM, phosphoglucomutase
 UP, UDP-glucose pyrophosphorylase
 UGPPase, UDP-glucose pyrophosphatase
 GN, glycogenin
 GS, glycogen synthase
 BE, branching enzyme
 PH, glycogen phosphorylase
 DBE, debranching enzyme
 GAA, lysosomal α -glucosidase
 GNG, gluconeogenesis

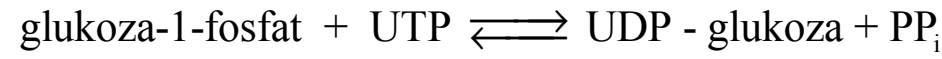

GLIKOGEN – sinteza glikogena

glycogenin

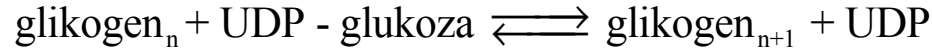
37 kD protein samega sebe glikozilira

UDP-glukoza-pirofosforilaza

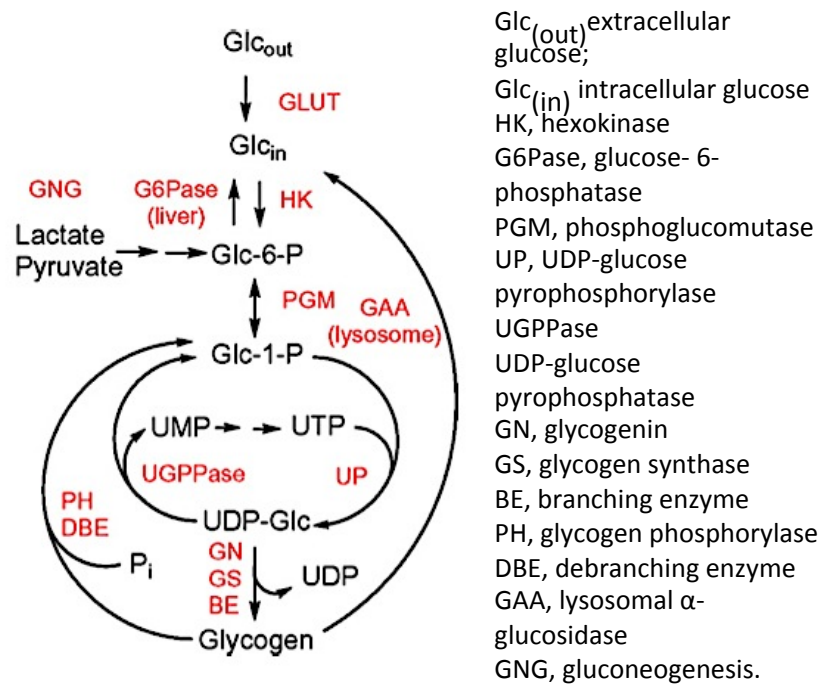
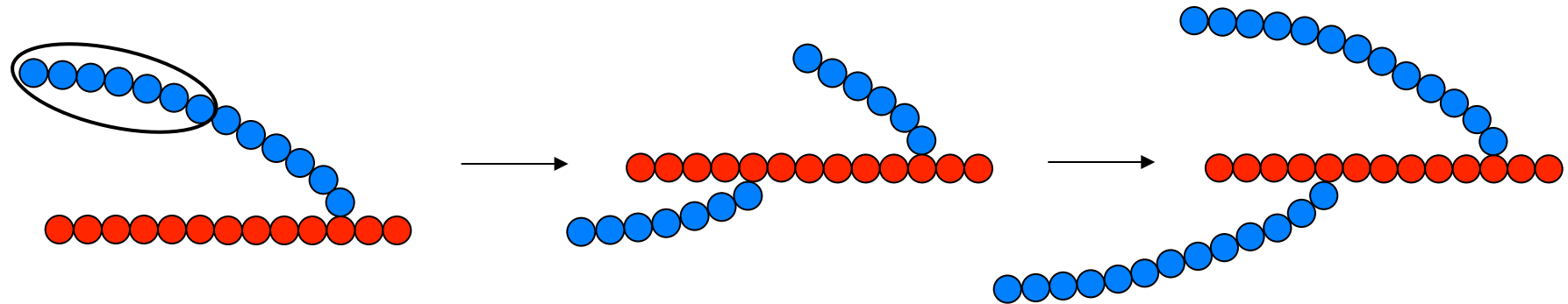
glikogen-sintaza

α (1 $\rightarrow$ 4) vezava

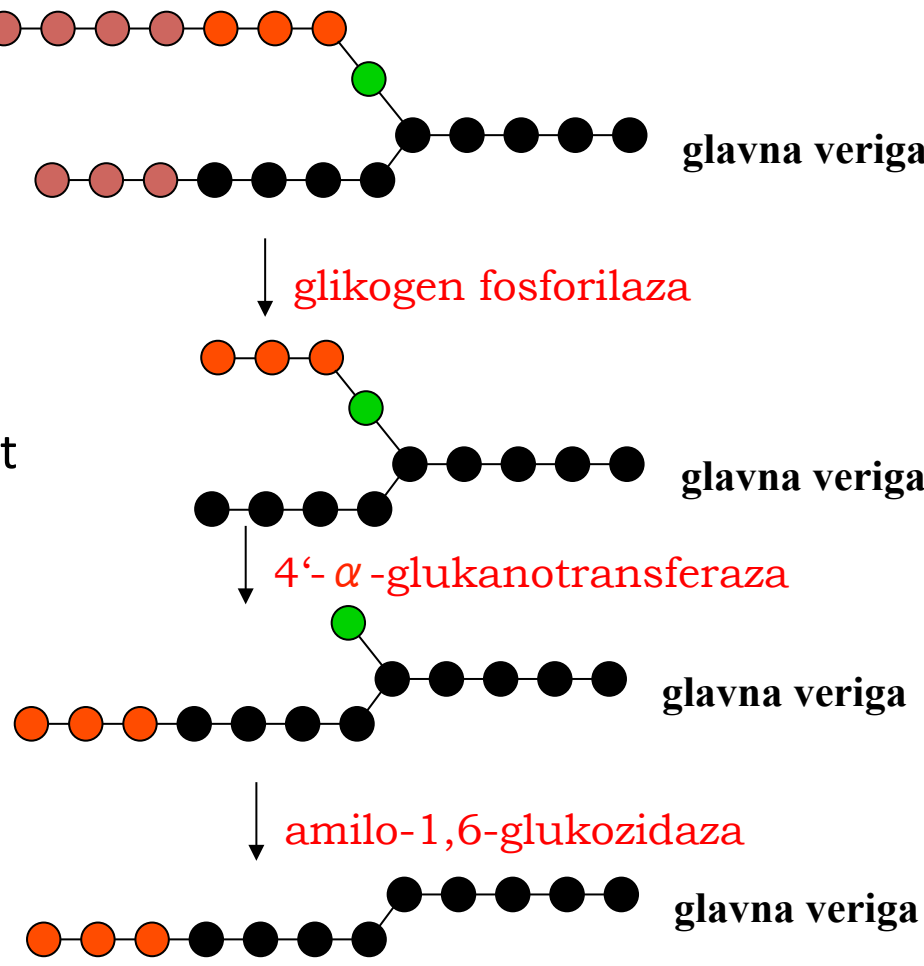
encimi za razvejanje (amilo-(1,4 $\rightarrow$ 1,6) transglikozilaza)

α (1 $\rightarrow$ 6) vezava

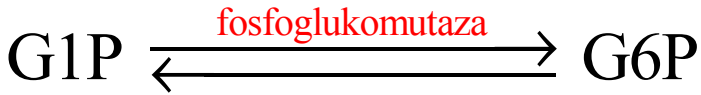
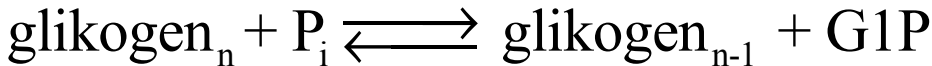

GLIKOGEN – razgradnja glikogena

- razgradnja glikogena za namene:
  - energije
    - v mišicah
    - stimulus m. aktivnost, $\uparrow$ cAMP, $\uparrow$ Ca²⁺
  - za pridobivanje glukoze za transport v kri
    - v jetrih
    - stimulus lakota, $\uparrow$ glukagon

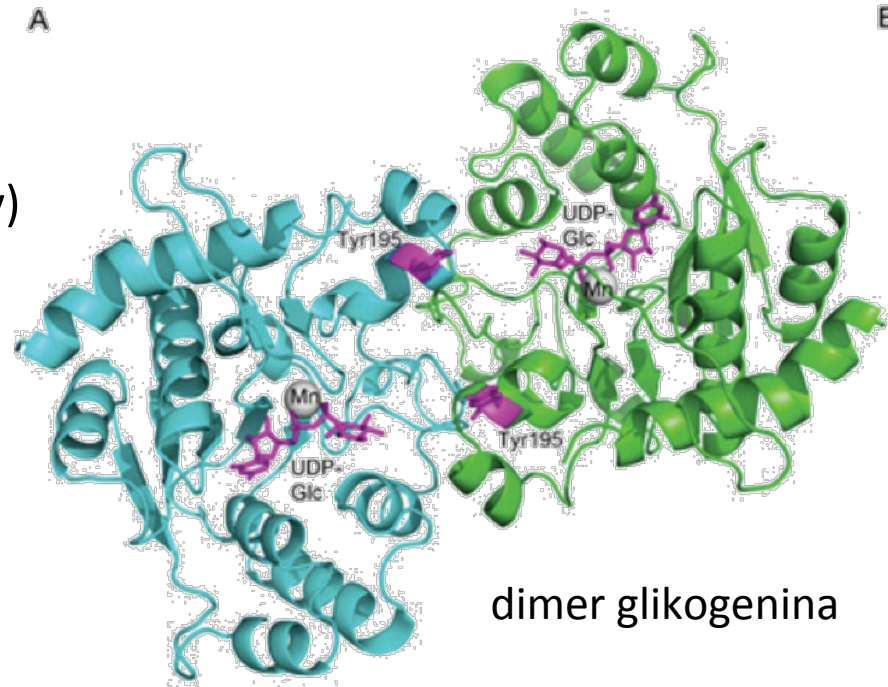

• encimi vpleteni v razgradnjo:

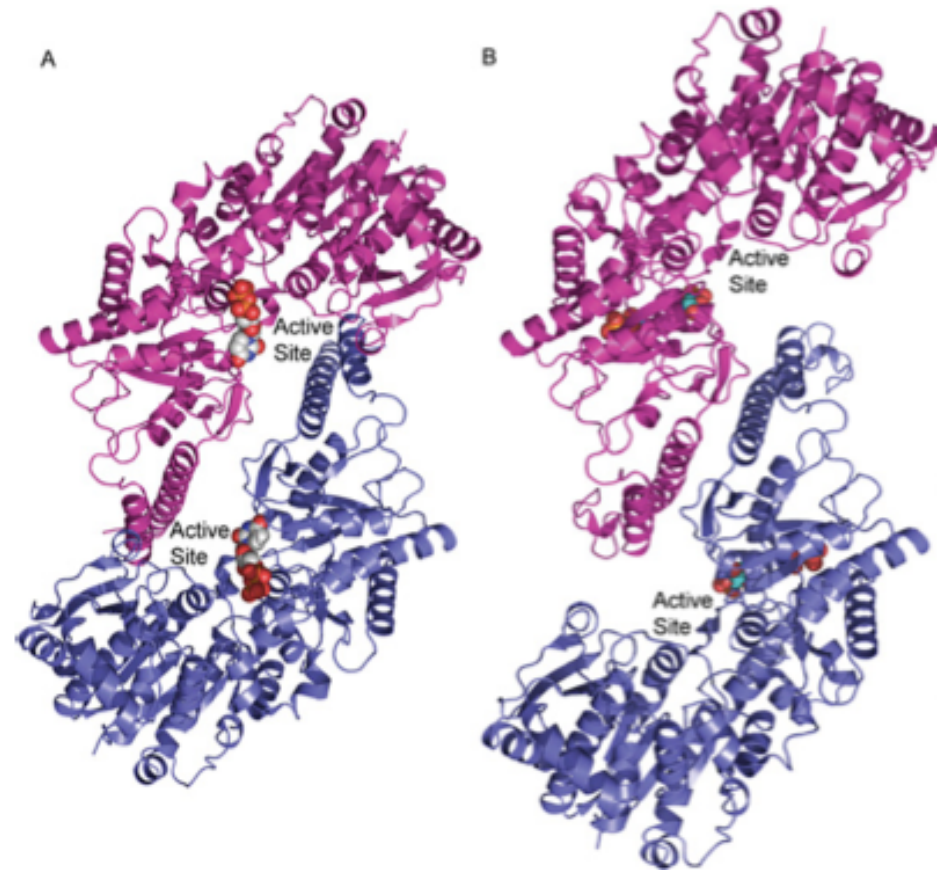
GLIKOGENIN

- glukozilira samega sebe
  - prenos glukoze iz UDP glukoze na Tyr
  - α (1→4) glikozidna vez (do 20 ostankov)
- sledi delovanje glikogen sintaze
- dve obliki glikogenin 1 in -2
  - vezava UDP-glukoze preko Mn^{2+}
  - mutacija vodi do neaktivne oblike
- asociacija glikogenina in glikogen sintaze
  - preko glukozilnega “primerja” v aktivnem mestu
  - protein-protein interakcija (C-konec glikogenina)

GLIKOGEN SINTAZA

- najpomembnejši encim za sintezo α (1 $\rightarrow$ 4) glikozidne vez iz UDP-glukoze kot donorja
  - 2 gena GS1 in GS2
  - nima kovinskega iona
  - dimer
- kovalentna modifikacija
  - fosforilacija na več mestih
  - defosforilacija z PP1c
  - O-vezan N-acetilglukozamin
  - acetilacija Lys (do 5)
- GS alosterično regulirana
  - aktivirana z G6P
  - negativno z kovalentno fosforilacijo
- encimski mehanizem še ni poznan

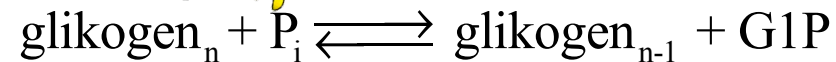
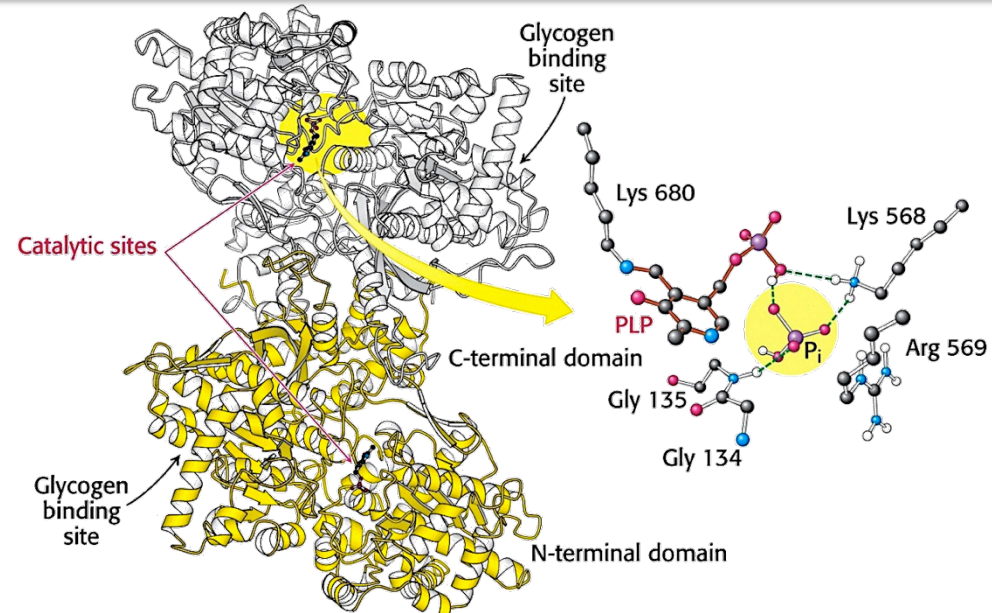

Velike strukturne spremembe v GS (zaprta oblika) ob vezavi G6P (odprta oblika)

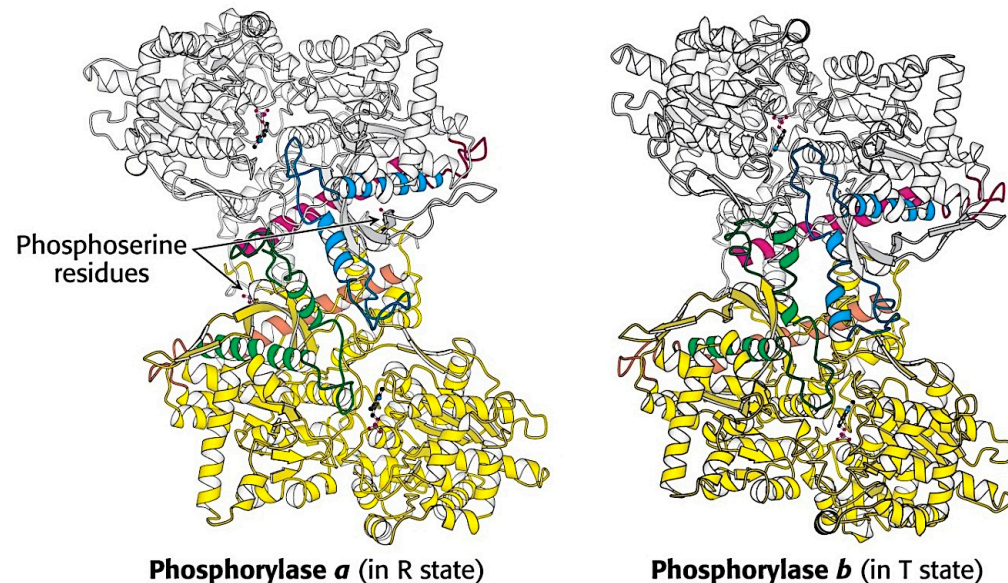

GLIKOGEN FOSFORILAZA

- sprosti sladkorne enote do 5 pred razvejanjem
- učinkovit encim
  - dimer dveh podenot 842 aa
  - N- in C- domeni
  - katalizira regulatorno stopnjo pri razgradnji glikogena- odcepi G1P
  - v aktivnem mestu PLP (piridoksal fosfat)
  - vezavno mesto za glikogen 30Å oddaljeno od katalitičnega mesta

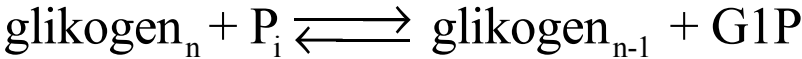
- reguliran z:
  - alosteričnimi interakcijami
    - negativno reguliran z ATP, G6P, glukozo
    - aktiviran z AMP
  - kovalentnimi modifikacijami
    - fosforilacija Ser14 (a oblika ↑ aktivna)
    - fosforilacija na več nivojih
    - defosforilacija (b oblika ↓ aktivna)

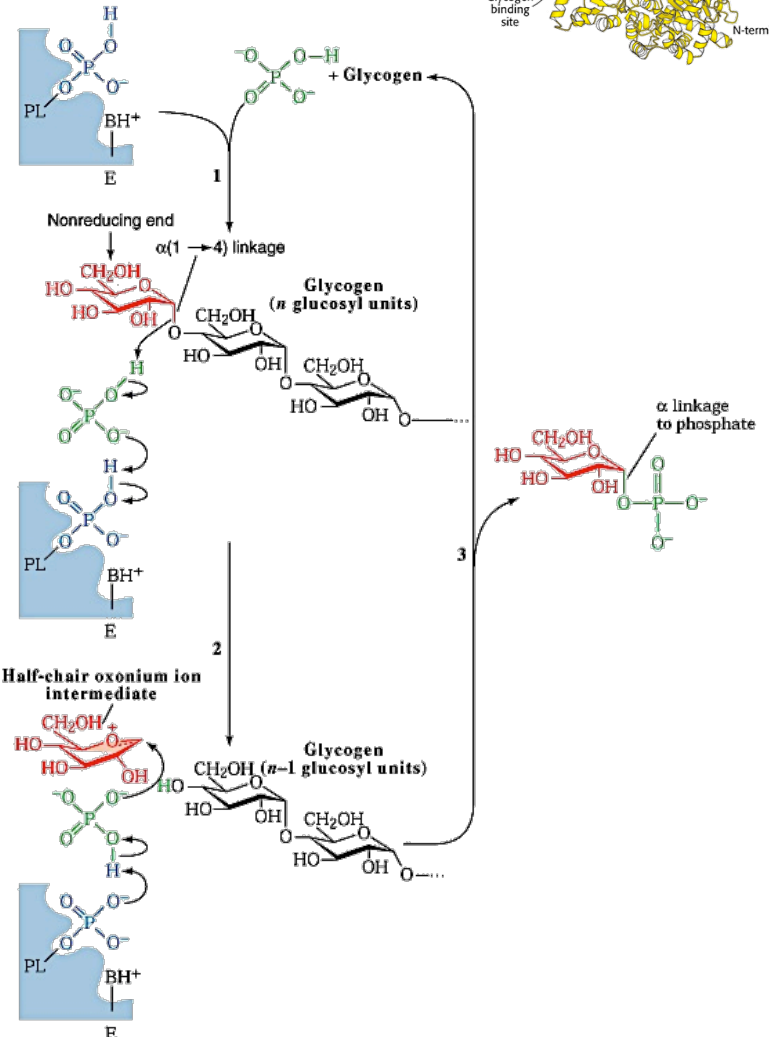
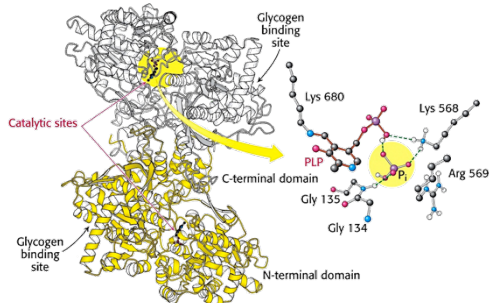
Phosphorylase *a* (in R state)

Phosphorylase *b* (in T state)

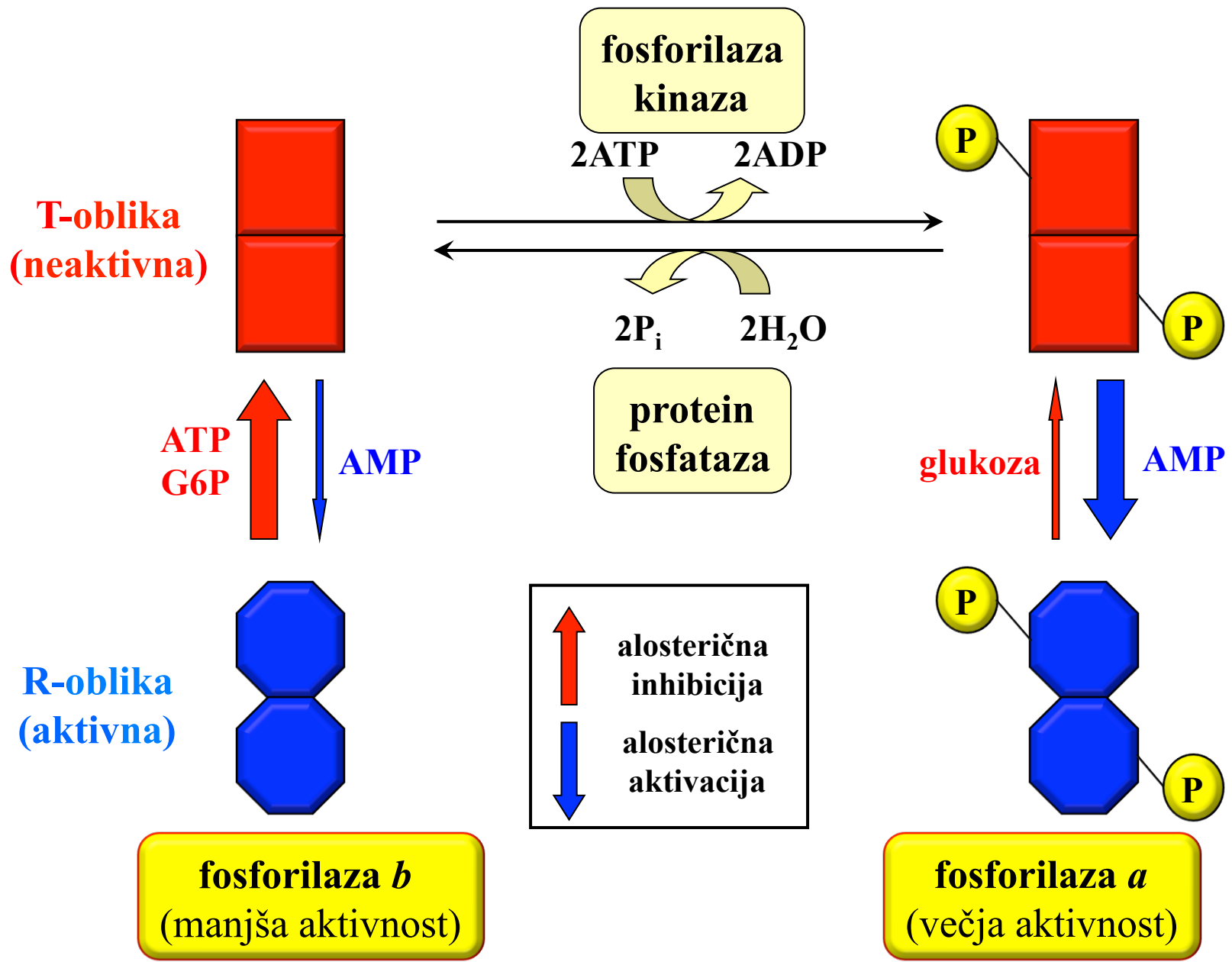
GLIKOGEN FOSFORILAZA-mehanizem reakcije

- v aktivnem mestu PLP (piridoksal fosfat)
- BH⁺ pozitivno nabita ak (Lys) za nevtralizacijo naboja
- nastanek trojnega kompleksa E · Pi · glikogen
- tvorba oksonijevega intermedjata
- kislinsko bazna kataliza z Pi ob pomoči PLP
- konformacija polstola
- reakcija Pi z oksonijevim ionom do D-glukoze -1-fosfata
- glikogen se vrne nazaj v cikel razgradnje
- vezavno mesto za glikogen oddaljeno od katalitičnega mesta omogoča sistem, da glikogen ostane vezan

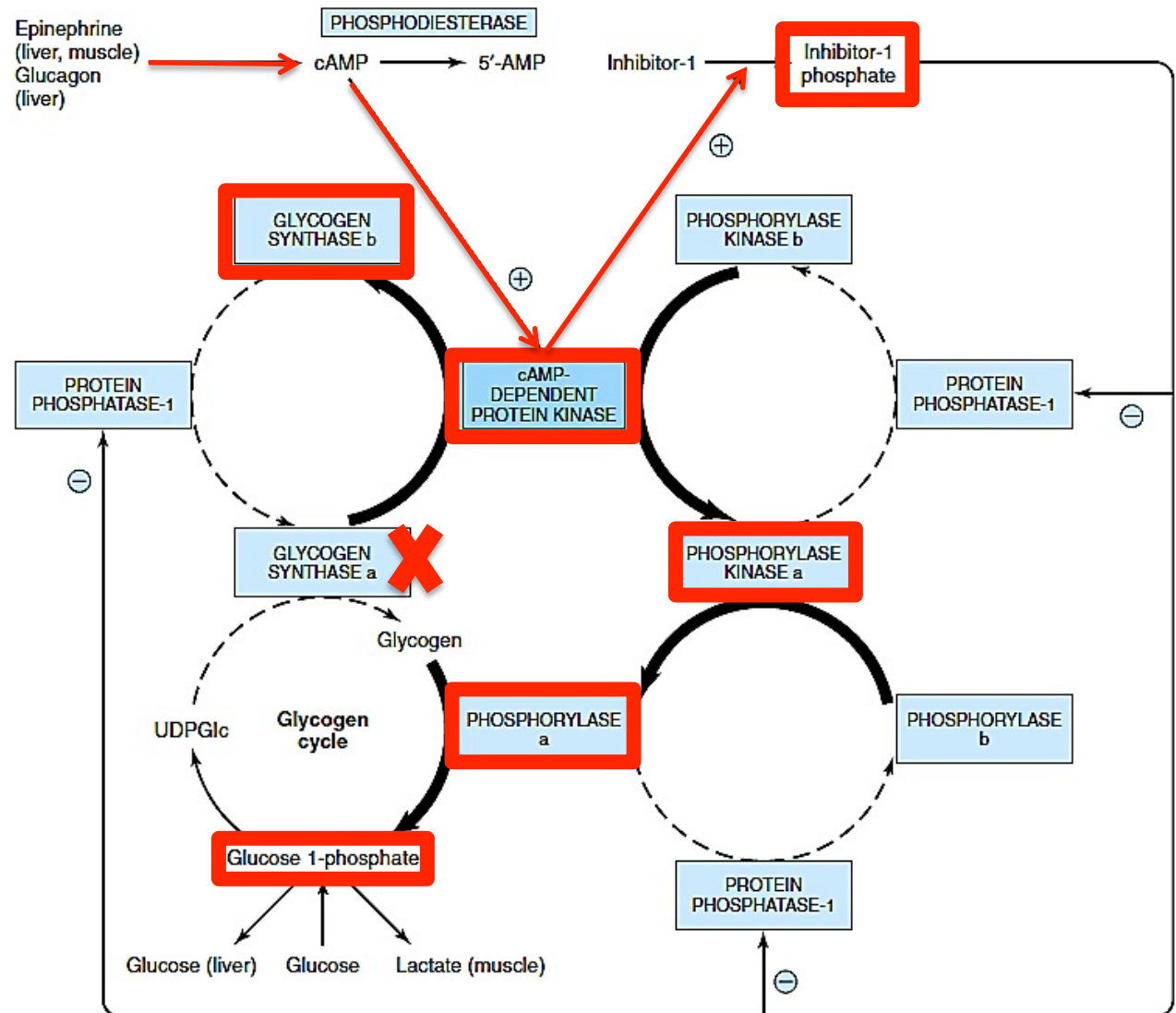
GLIKOGEN FOSFORILAZA

Recipročna regulacija glikogen sintaze in fosforilaze kinaze

Rabimo sladkor

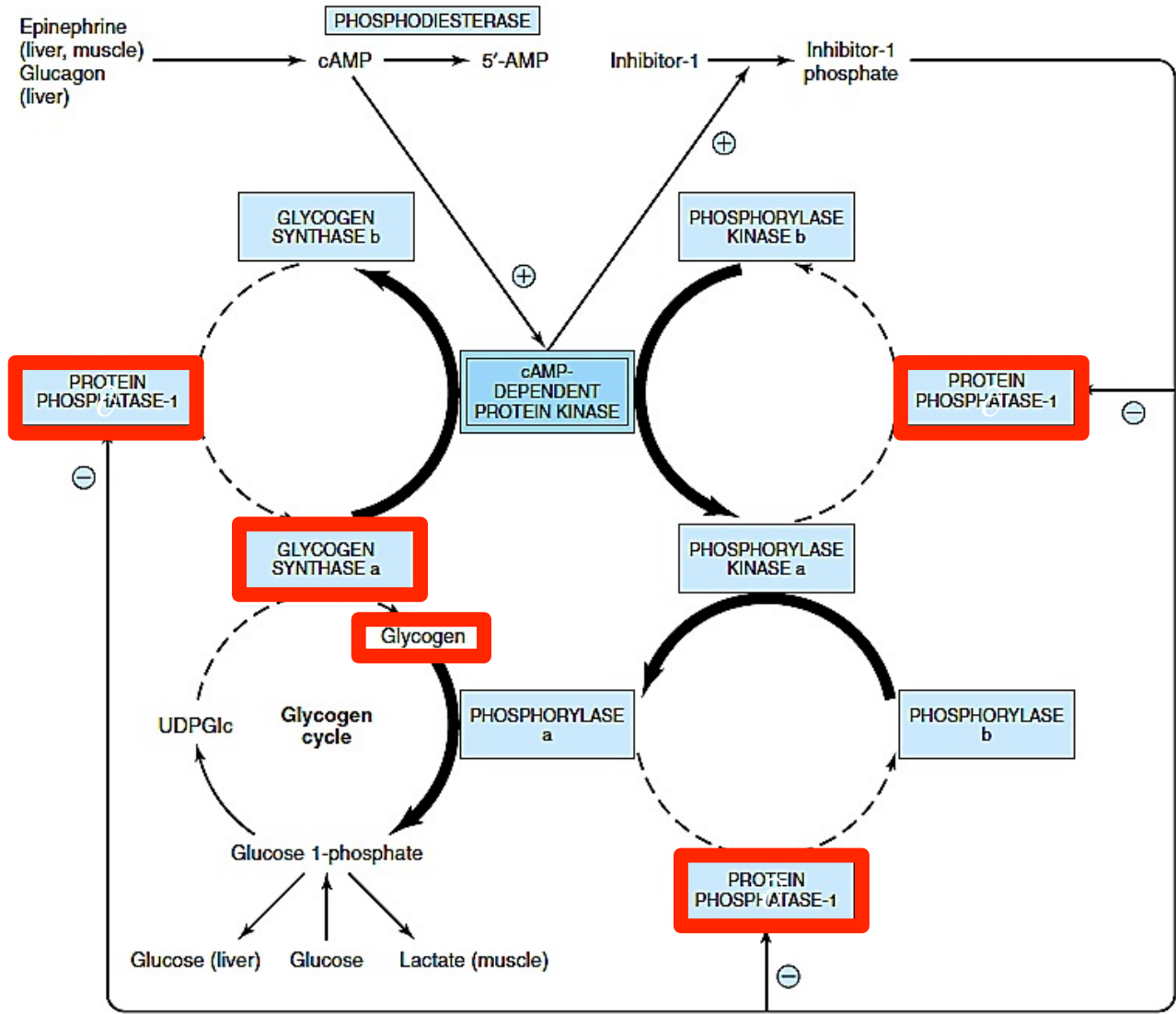
- $\uparrow$ cAMP
- inaktivacija glikogen sintaze (preko fosforilacije)
- aktivacija fosforilaze kinaze
- aktivacija fosforilaze b

Recipročna regulacija glikogen sintaze in fosforilaze kinaze

Rabimo glikogen

- ↓ cAMP
- deluje glikogen sintaza

Fosforilaza kinaza in glikogen sintaza:

- se lahko reverzibilno fosforilirata na več kot enem mestu z drugimi kinazami in fosfatazami (večmestna fosforilacija)
- alosterična regulacija
- hormonska kontrola
  - jetra (glukagon)
  - mišice (adrenalin)
- ločeno delovanje, vsak encim svoja kaskada

obolenje	simptomi
Tip I pomankanje glukoze-6-fosfataze (von Gierkevo obolenje)	kot posledica akumulacije glikogena hipoglikemija povečana jetra
Tip IV pomankanje encimov za razvejanje (Andersenovo obolenje)	nepravilno delovanje jeter in zgodnja smrt
Tip V pomankanje glikogen-fosforilaze v mišicah (Andersenovo obolenje)	mišični krči
Tip VII pomankanje fosfofruktokinaze v mišicah	nezmožnost gibanja
Laforovo obolenje mutacija laforina nerazvejani, netopni glikogen v celicah ganglijev	nevrodegenerativno obolenje, epilepsija, demenca